

Sygn. akt I ACa 715/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mariusz Wicki
Sędziowie:	SA Małgorzata Zwierzyńska (spr.) SA Dariusz Janiszewski
Protokolant:	stażysta Magdalena Chacińska

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2017 r. w Gdańsku na rozprawie
sprawy z powództwa (...) Stoczni (...) Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G.
przeciwko Stoczni (...) Spółce Akcyjnej w G.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli
na skutek apelacji powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku
z dnia 21 kwietnia 2017 r. sygn. akt IX GC 527/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Dariusz Janiszewski SSA Mariusz Wicki SSA Małgorzata Zwierzyńska

Sygn. akt I ACa 715/17

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2017 r. oddalił powództwo (...) Stoczni (...) Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. przeciwko Stoczni (...) Spółce Akcyjnej w G. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli (punkt pierwszy) oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 14.400 zł (punkt drugi).

Sąd Okręgowy ustalił, że powód (...) Stoczni (...) Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. pozwem skierowanym przeciwko Stoczni (...) Spółce Akcyjnej w G., wniósł o:

1. zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie nabycia od powoda kanałów przesyłowych (nieprzechodnych) znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 1.818,25 mb za kwotę 241.870 zł;
2. zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie nabycia od powoda elektroenergetycznych sieci niskiego napięcia znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 37.047 mb oraz rozdzielni niskiego napięcia za kwotę łączną 294.500 zł;
3. zobowiązanie pozwanej do nabycia od powoda sieci wodnych i kanalizacyjnych znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 8.524 mb za kwotę 193.600 zł;
4. zobowiązanie pozwanej do nabycia od powoda sieci gazów technicznych oraz sprężonego powietrza znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 12.156 mb za kwotę łączną 79.500 zł.

Ewentualnie w przypadku stwierdzenia braku podstaw do złożenia ww. oświadczeń woli, zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty 809.470 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w związku z posiadaniem przez pozwaną elementów infrastruktury opisanych w pkt 1-4 powyżej.

Przytaczając okoliczności uzasadniające żądanie pozwu, powód wyjaśnił, iż w stosunku do Stoczni (...) S.A. w oparciu o ustawę o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego z dnia 19 grudnia 2008 r. (Dz.U. Nr 233, poz. 1569, zwaną dalej: „ustawą kompensacyjną”) prowadzone było postępowanie kompensacyjne, zakończone decyzją z 2 sierpnia 2012 r. wydaną przez Prezesa Zarządu Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. W dniu 12 marca 2015 r. została ogłoszona (...) S.A.

W toku postępowania kompensacyjnego doszło do sprzedaży nieruchomości stanowiących własność bądź znajdujących się w użytkowaniu wieczystym powoda.

W ramach sprzedaży majątku po stoczniowego pozwana zakupiła od powoda nieruchomości oraz prawo użytkowania wieczystego, dla których prowadzona jest księga wieczysta o nr (...). Zgodnie z warunkową umową sprzedaży oraz umową przeniesienia prawa użytkowania wieczystego pozwana nabyła określone aktami notarialnymi nieruchomości, budynki oraz ruchomości. Następnie powód podał, iż pozwana nie nabyła prawa własności przedmiotowej infrastruktury, co wynika wprost z treści aktów notarialnych, przepisów prawa oraz w sposób dorozumiany z zachowania stron niniejszego sporu.

W momencie likwidacji Stoczni, w toku postępowania kompensacyjnego i sprzedaży poszczególnych nieruchomości wchodzących w jej skład, uległa przekształceniu rola dotychczasowych sieci, gdyż stały się one sieciami wewnętrznymi, a pozwana aktualnie korzysta z przedmiotowych sieci wyłącznie na własne potrzeby.

Powód dochodzone pozwem roszczenie wywodził z treści art. 49 § 1-2 k.c.. Przedmiotowe sieci w momencie sprzedaży nieruchomości na rzecz pozwanej wchodziły w skład przedsiębiorstwa powoda. Obecnie są one wykorzystywane przez pozwaną, dlatego też zdaniem powoda, przysługuje mu jako podmiotowi, który poniósł koszty budowy tych sieci i jest ich właścicielem, roszczenie wskazane w § 2 przywołanego przepisu.

W przypadku ewentualnego żądania, powód podał, iż podstawę prawną może stanowić art. 405 k.c. gdyż pozwana użytkuje sieci na własne potrzeby, których prawa własności nie nabyła i nie posiada do nich żadnego tytułu.

Pozwana wnosiła o oddalenie powództwa podnosząc zarzut braku legitymacji biernej.

Zdaniem pozwanej powód bowiem twierdzi, że jest właścicielem wymienionych w pozwie urządzeń przesyłowych, oraz że wchodziły one w skład jego przedsiębiorstwa. Z tego względu powód przyjął, że urządzenia przesyłowe stanowiły

odrębny od gruntu przedmiot własności. Ponadto powód przyznał, że po zbyciu nieruchomości na rzecz pozwanej w dalszym ciągu świadczył na jej rzecz usługi w zakresie dostaw mediów.

Zdaniem pozwanej twierdzenia powoda pozostają ze sobą w sprzeczności. Nie poparte bowiem żadnymi argumentami aktualne twierdzenie powoda o tym, że „uległa przekształceniu rola dotychczasowych sieci” ma wszak stanowić o tym, że przedmiotowe urządzenia przesyłowe wchodzi już w skład przedsiębiorstwa pozwanej, a nie powoda.

Nadto w ocenie strony pozwanej żądanie pozwu zostało sformułowane w sposób przeczący istocie roszczenia, o którym mowa w art. 49 § 2 k.c., bowiem powód przyjął, że przedmiotowe roszczenie może być dochodzone względem jakiegokolwiek podmiotu, byleby urządzenia przesyłowe zostały połączone z jego siecią. Tymczasem przepis ten wyraźnie przewiduje, iż żądanie pozwu może być dochodzone względem „przedsiębiorcy, który przyłączył urządzenia do swojej sieci”. Nie chodzi przy tym o jakąkolwiek instalację, czy sieć urządzeń, ale sieć pozwalającą na prowadzenie działalności przesyłowej (nie na własne potrzeby przedsiębiorcy, lecz na potrzeby innych podmiotów). Jednocześnie pozwana zaprzeczyła, aby prowadziła działalność, która kwalifikowałaby ją jako przedsiębiorcę przesyłowego, o którym mowa w art. 49 k.c. Strona pozwana jest wyłącznie odbiorcą końcowym mediów – nigdy nie wytwarzała ani nie dystrybuowała mediów na rzecz podmiotów trzecich. Nie jest również właścicielem sieci, która umożliwiałaby takie działania.

Po zaprzestaniu dostaw mediów przez stronę powodową, pozwana musiała zawrzeć stosowne umowy z innymi przedsiębiorcami przesyłowymi.

Pozwana podniosła także, że w jej ocenie powód nie udowodnił jakiego rodzaju urządzenia, w jakiej ilości, oraz o jakiej wartości, a także czy w ogóle znajdują się na nieruchomości pozwanej.

Pozwana wskazała, że przeprowadziła na spornych nieruchomościach szereg inwestycji, które istotnie zmieniły stan infrastruktury technicznej, a część urządzeń przesyłowych została zlikwidowana przez powoda.

W zakresie żądania ewentualnego pozwu pozwana wskazała, że w jej ocenie powód nie przedstawił jakiegokolwiek argumentacji, z której wynikałoby z jakich przyczyn jest ona bezpodstawnie wzbogacona kosztem powoda.

Sąd Okręgowy poczynił następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Stocznia (...) powstała w 1922 r., a głównym przedmiotem jej działalności była budowa statków. Obszar, na jakim prowadziła działalność wynosił ok. 100 ha, dlatego Stocznia rozbudowywała infrastrukturę, którą przesyłała prąd, wodę oraz gazy techniczne na własne potrzeby a także odprowadzała ścieki.

Postanowieniem z 12 marca 2015 r. Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku VI Wydział Gospodarczy w sprawie o sygn. akt VI GU 16/15 ogłosił upadłość Stoczni (...) z siedzibą w G. (KRS (...)) obejmującą likwidację majątku upadłego.

Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. wpisana jest do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...). Jest to podmiot działający w branży stoczniowej. Przeważającym przedmiotem jej działalności jest zgodnie z klasyfikacją (...) 33.15.Z – naprawa i konserwacja statków i łodzi. Podmiot ten nie prowadził i nie prowadzi działalności gospodarczej właściwej dla przedsiębiorcy przesyłowego. Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. jest wyłącznie odbiorcą końcowym mediów. Spółka ta nie wytwarzała ani nie dystrybuowała (sprzedawała) mediów na rzecz podmiotów trzecich.

W toku postępowania kompensacyjnego doszło do sprzedaży nieruchomości stanowiących własność, bądź znajdujących się w użytkowaniu wieczystym Stoczni (...). W ramach sprzedaży majątku po stoczniowego Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. zakupiła w 2009 r. od powoda nieruchomości oraz prawo użytkowania wieczystego, dla których prowadzona jest księga wieczysta o nr (...). Zgodnie z warunkową umową sprzedaży oraz umową przeniesienia prawa użytkowania wieczystego Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. nabyła określone aktami notarialnymi nieruchomości, budynki oraz ruchomości. Pozwana nie nabyła prawa własności infrastruktury w postaci:

- a) kanałów przesyłowych (nieprzechodnych) znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 1.818,25 mb,
- b) elektroenergetycznych sieci niskiego napięcia znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 37.047 mb oraz rozdzielni niskiego napięcia,
- c) sieci wodnych i kanalizacyjnych znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 8.524 mb,
- d) sieci gazów technicznych oraz sprężonego powietrza znajdujących się na nieruchomości, której pozwana jest użytkownikiem wieczystym o numerze KW (...) o długości 12.156 mb.

Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. dokonywała płatności na rzecz powoda z tytułu dostawy mediów oraz informowała powoda o awariach ww. infrastruktury, domagając się ich usunięcia.

Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. nie jest właścicielem sieci, która umożliwiałaby wytwarzanie oraz dystrybucję (sprzedaż) mediów na rzecz podmiotów trzecich. Pozwana spółka zawarła szereg umów o dostawę mediów z przedsiębiorstwami przesyłowymi, takimi jak (...), (...) itp.

Od roku 2009 objęty przez pozwaną Stocznia (...) Spółkę Akcyjną w G. we władanie teren uległ istotnym zmianom. Pozwana przeprowadziła na nieruchomościach szereg inwestycji, które istotnie zmieniły stan infrastruktury technicznej. Pozwana w wielu obszarach wykonała własne inwestycje, które wiązały się z wykonaniem nowych instalacji - przykładowo wodociągowej, co czyniło zbędnym wcześniej wybudowaną infrastrukturę. Pozwana dokonała także wielu rozbiórek budynków i budowli, a w związku z tym część istniejących instalacji doprowadzających media do tych obiektów została wyłączona z eksploatacji (jako zbędne). Część urządzeń przesyłowych została zlikwidowana przez powoda.

Zarządca kompensacji działający w imieniu Stoczni (...) Spółki Akcyjnej w G. jako wydzierżawiający zawarł ze Stocznia (...) Spółką Akcyjną w G. jako dzierżawcą szereg umów dzierżawy, w szczególności umowę nr (...) z 1 października 2014 r. na dzierżawę sieci kanalizacji deszczowej – na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 3 ust. 1), umowę nr (...) z 31 października 2012 r. na dzierżawę sieci sprężonego powietrza – na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 2 ust. 1 i 2) oraz umowę nr (...) z 30 kwietnia 2013 r. na dzierżawę sieci gazów technicznych – na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 2 ust. 1 i 2).

W dniu 17 grudnia 2015 r. powód wystąpił do Sądu Rejonowego w Gdyni z wnioskiem o zawiązanie pozwanej do próby ugodowej w sprawie należności przysługującego powodowi z tytułu przeniesienia na pozwanego własności urządzeń przesyłowych, ewentualnie z tytułu zwrotu nakładów poniesionych na ich budowę. Na posiedzeniu Sądu Rejonowego w Gdyni w sprawie VI GCo 52/16, które odbyło się w dniu 1 kwietnia 2016 r. do zawarcia ugody między stronami nie doszło.

Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Stan faktyczny w rozważanej sprawie Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych przez strony do akt oraz na podstawie zeznań świadków J. G., D. S., P. K., J. D. oraz Z. S., dając im wiarę co do okoliczności faktycznych istotnych, stwierdzonych dokumentami. Z zeznań tych wynikało, że Stocznia (...) Spółka Akcyjna w G. nigdy nie była przedsiębiorstwem sieciowym, pozwana spółka dokonywała przesyłu energii, ale tylko wewnątrz swojej struktury. Świadek Z. S. wskazał, że pozwana nie odsprzedawała mediów podmiotom zewnętrznym, była bowiem odbiorcą końcowym. Ponadto z zeznań tych wynikało, że aktualnie energię dostarcza pozwanej E., wodę – (...), gazy – E. a sprężone powietrze pozwana produkuje we własnym zakresie.

Sąd a quo oddalił wniosek powoda o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych sądowych na okoliczność ustalenia istnienia infrastruktury opisanej w pkt. 1-4 petitum pozwu, jej składu i ilości oraz wartości infrastruktury, gdyż uznał, że okoliczności te są bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, gdyż w przedmiotowej sprawie nie została spełniona przesłanka zastosowania art. 49 § 2 k.c. Pozwana spółka nie jest bowiem przedsiębiorcą, który przyłączył urządzenia powoda do swojej istniejącej i działającej sieci, a ponadto nie wzbogaciła się kosztem powoda, który nadal jest właścicielem spornych urządzeń.

Niezależnie od powyższego, zgodnie z art. 278 k.p.c., dowód z opinii biegłego jest jedyną drogą pozyskania koniecznych do rozstrzygnięcia sprawy wiadomości specjalnych. Okoliczności faktyczne oraz dowody na ich poparcie niezbędne do opracowania opinii przez biegłego winna przedstawić strona, która wnioskuje o przeprowadzenie tego dowodu - w niniejszej sprawie powód. Opinia biegłego nie może natomiast służyć ustalaniu faktów, takich jak istnienie infrastruktury (urządzeń służących do przesyłu), jej składu oraz ilość.

Te okoliczności winien udowodnić powód, który nie wykonał nawet spisu z natury urządzeń przesyłowych znajdujących się na terenach pozwanego. Biegły natomiast przy wykorzystaniu wiadomości specjalnych byłby uprawniony jedynie do wyceny wartości tych urządzeń. Nie była zdaniem Sądu Okręgowego dopuszczalna sytuacja, iż biegły będzie zamiast strony ustalał fakty niezbędne do wykazania zasadności dochodzonego roszczenia.

Sąd pierwszej instancji pominął dowód ze zleconej przez powoda wyceny środków trwałych wchodzących w skład przedsiębiorstwa oraz raportu, albowiem wobec oddalenia powództwa z uwagi na niespełnienie przesłanek z art. 49 § 2 k.c. dokument ten był nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto, jeśli nawet strona powołuje się na ekspertyzę pozasądową, to opinię tę należy traktować wyłącznie jako część argumentacji faktycznej i prawnej przytaczanej przez stronę.

W związku z zarzutem braku legitymacji biernej po stronie pozwanej Sąd Okręgowy wskazał, że o jej istnieniu decyduje prawo materialne związane z konkretną sytuacją będącą przedmiotem sporu między stronami. Strona ma legitymację procesową wówczas, gdy na podstawie przepisów prawa materialnego jest uprawniona do występowania w określonym procesie cywilnym w charakterze powoda lub pozwanego, to jest gdy z wiążącego strony procesu stosunku prawnego wynika zarówno uprawnienie powoda do zgłoszenia konkretnego żądania, jak również obowiązek pozwanego do jego spełnienia.

Zgodnie z art. 49 § 1 k.c., urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa. Zgodnie zaś z art. 49 § 2 k.c., osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca. Zgodnie z art. 49 § 2 k.c., osoba ponosząca koszty budowy urządzeń służących do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem.

Kodeks cywilny nie zawiera definicji „urządzenia przesyłowego”, jednak na podstawie art. 49 § 1 k.c. w związku z art. 305¹ k.c. można uznać, że urządzeniami przesyłowymi są urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne.

Na gruncie polskiego ustawodawstwa pojęcie prawne urządzenia przesyłowego może być także definiowane przez pryzmat ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm.; dalej GospNierU), z uwzględnieniem terminu „infrastruktura techniczna”, oraz ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 ze zm., dalej PlanZagospPrzestrzU) definiującej pojęcie „uzbrojenia terenu”.

Zgodnie z art. 143 ust. 2 GospNierU przez budowę urządzeń infrastruktury technicznej rozumie się budowę drogi oraz wybudowanie pod ziemią, na ziemi albo nad ziemią przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych i telekomunikacyjnych. Zgodnie zaś z art. 2 pkt 13 PlanZagospPrzestrzU „uzbrojenie terenu” to m.in. obiekty budowlane, urządzenia i przewody, o których mowa w wyżej wymienionym art. 143 ust. 2 GospNierU. Zarówno zatem urządzenia infrastruktury technicznej (z wyłączeniem dróg), jak i uzbrojenie terenu będą terminami kreującymi zakres zbioru pojęcia urządzenia przesyłowego.

W ustawach szczególnych znajdują się ponadto odrębne definicje przyjęte dla m.in.: urządzeń, sieci przesyłowych czy instalacji. Zgodnie z ustawą z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.; dalej PrEnergU):

- urządzenia to urządzenia techniczne stosowane w procesach energetycznych (art. 3 pkt 9);
- instalacje – to urządzenia z układami połączeń między nimi (art. 3 pkt 10);
- sieci – to instalacje połączone i współpracujące ze sobą, służące do przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii, należące do przedsiębiorstwa energetycznego (art. 3 pkt 11);
- sieć przesyłowa – sieć gazowa wysokich ciśnień, z wyłączeniem gazociągów kopalnianych i bezpośrednich, albo sieć elektroenergetyczną najwyższych lub wysokich napięć, za której ruch sieciowy jest odpowiedzialny operator systemu przesyłowego (art. 3 pkt 11a).

Stosownie zaś do art. 3 pkt 4 PrEnergU przesyłanie oznacza transport:

- a) paliw gazowych oraz energii elektrycznej sieciami przesyłowymi w celu ich dostarczenia do sieci dystrybucyjnych lub odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci przesyłowych,
- b) paliw ciekłych siecią rurociągów,
- c) ciepła siecią ciepłowniczą do odbiorców przyłączonych do tej sieci.

Z kolei zgodnie z art. 2 pkt 5, 6, 7, 14, 16 ustawy z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.; dalej ZaopWodaU):

- urządzenia kanalizacyjne – to sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków;
- urządzenia wodociągowe – to ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody;
- sieć – to przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego;
- przyłączy kanalizacyjne – to odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku do granicy nieruchomości gruntowej;
- przyłączy wodociągowe – to odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym.

Przywołany przepis § 2 art. 49 k.c. przyznaje zatem osobie, która sfinansowała tego rodzaju inwestycję, roszczenie o zobowiązanie do odpłatnego przeniesienia własności urządzeń przesyłowych na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 26/11).

Art. 49 § 2 k.c. ma charakter szczególny w stosunku do art. 47 k.c. i dlatego musi być interpretowany ściśle, a nie rozszerzająco. Jeszcze bowiem pod rządami prawa sprzed nowelizacji przepisu art. 49 k.c. Trybunał Konstytucyjny w uchwale z 4 grudnia 1991 r. (W 4/91) uznał, że przepis art. 49 k.c. stanowi wyjątek od zasady przewidzianej w przepisie art. 47 § 2 k.c., zgodnie z którą częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego.

Artykuł 49 § 2 k.c. wyraźnie przewiduje, iż żądanie pozwu może być skierowane względem „przedsiębiorcy, który przyłączył urządzenia do swojej sieci”. Warunkiem niezbędnym do uznania, iż przedsiębiorstwo przesyłowe jest wyłącznym adresatem roszczenia o przeniesienie własności urządzeń jest to, aby przedsiębiorca przyłączył te urządzenia do „swojej sieci”. Innymi słowy, „sieć” musi stanowić element przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym. Nie chodzi przy tym o jakąkolwiek instalację czy sieć urządzeń, ale sieć pozwalającą na prowadzenie działalności przesyłowej, innymi słowy - nie na własne potrzeby przedsiębiorcy, lecz na potrzeby innych podmiotów – odbiorców mediów. Sąd Okręgowy podzielił pogląd strony pozwanej wyrażony w odpowiedzi na pozew, że przeciwnie zapatrywanie prowadziłyby do błędnego wniosku, iż każdy podmiot prowadzący przedsiębiorstwo mógłby być adresatem roszczenia wynikającego z art. 49 § 2 k.c., włączając w to przykładowo osoby fizyczne prowadzące sprzedaż lub świadczące drobne usługi, nie prowadzące jednocześnie działalności w zakresie przesyłu mediów.

Stanowisko strony powodowej jest zdaniem Sądu pierwszej instancji sprzeczne z założeniami nowelizacji art. 49 k.c. dokonanej ustawą z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008 rok Nr 116, póź. 731). W uzasadnieniu projektu ustawy (vide: Sejm VI kadencji - druk 81) ustawodawca wielokrotnie posłużył się pojęciami „przedsiębiorstwa przesyłowego”, „osoby, która jest właścicielem przedsiębiorstwa przesyłowego”, czy też „przedsiębiorcy przesyłowego”. Ponadto wprost wskazano w uzasadnieniu do tego projektu, że „W konsekwencji należy przyjąć, że osoba, która z własnych środków wybudowała urządzenie wskazane w art. 49 k.c., może w drodze umowy przekazać (odpłatnie lub nieodpłatnie) ich własność na rzecz właściciela przedsiębiorstwa przesyłowego”.

Sąd Okręgowy zatem nie miał wątpliwości, że w art. 49 § 2 k.c. mowa jest wyłącznie o przedsiębiorcy przesyłowym (przedsiębiorstwie przesyłowym), a nie jakimkolwiek przedsiębiorcy (przedsiębiorstwie). Z powyższego wynika jednoznacznie, że roszczenie oparte o art. 49 § 2 k.c. może być dochodzone wyłącznie wobec właściciela przedsiębiorstwa przesyłowego, innymi słowy przeciwko przedsiębiorcy przesyłowemu .

Stocznia (...) Spółka Akcyjna (obecnie w upadłości likwidacyjnej) w G. wybudowała urządzenia przesyłowe oraz przeniosła na pozwaną prawo użytkowania wieczystego wskazanych nieruchomości, z wyłączeniem urządzeń przesyłowych, natomiast pozwana ustanowiła na tym gruncie służebność przesyłu na rzecz poprzednika powoda.

Powód zachował własność urządzeń przesyłowych, gdyż był przedsiębiorstwem przesyłowym i dostarczał media odbiorcom zewnętrznym, w tym pozwanej.

Pozwana natomiast na gruncie nabytym od powoda nie miała własnych sieci, ani urządzeń, do których mógłby się przyłączyć powód. Po zaprzestaniu dostarczania przez powoda mediów pozwanej, zawarła ona stosowne umowy z firmami (...), (...), E. Doszło zatem do przyłączenia urządzeń powoda znajdujących się na gruncie pozwanej oraz urządzeń wybudowanych przez pozwaną do sieci tych firm, a nie do sieci pozwanej. Nie została więc spełniona przesłanka zastosowania art. 49 § 1 i 2 k.c., gdyż pozwana nie była i nie jest przedsiębiorstwem przesyłowym, które przyłączyło urządzenia powoda do swojej (istniejącej i własnej) sieci.

Sąd pierwszej instancji doszedł również do przekonania, że roszczenie powoda oparte o dyspozycję art. 405 k.c. nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie bowiem z treścią wskazanego przepisu kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Powód nie wykazał, aby pozwana odmówiła mu wydania korzyści w postaci urządzeń przesyłowych, oraz aby takie wydanie nie

było technicznie możliwe. Powód nie wykazał nadto, aby pozwana wzbogaciła się kosztem powoda, który nadal jest właścicielem spornych urządzeń przesyłowych.

Z dokumentów przedstawionych przez strony wynika, że zarządca kompensacji działający w imieniu Stoczni (...) Spółki Akcyjnej w G. jako wydierżawiający zawarł ze Stoczną (...) Spółką Akcyjną w G. jako dzierżawcą umowy dzierżawy dotyczące niektórych urządzeń przesyłowych, w szczególności umowę nr (...) z 1 października 2014 r. na dzierżawę sieci kanalizacji deszczowej – na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 3 ust. 1), umowę nr (...) z 31 października 2012 r. na dzierżawę sieci sprężonego powietrza – na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 2 ust. 1 i 2) oraz umowę nr (...) z 30 kwietnia 2013 r. na dzierżawę sieci gazów technicznych – na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 2 ust. 1 i 2). Strony są zatem w ocenie Sądu Okręgowego związane stosunkami zobowiązaniami, wynikającymi z tych umów. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby strony zawarły umowy dzierżawy dotyczące pozostałych elementów infrastruktury przesyłowej, które użytkuje obecnie pozwana.

Zdaniem Sądu Okręgowego, powodowi może przysługiwać wyłącznie roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwaną z jego urządzeń przesyłowych w przypadku, gdy strony nie zawarły umowy dzierżawy tak jak w przypadku sieci kanalizacji deszczowej, sieci sprężonego powietrza lub gazów technicznych. Natomiast w takim roszczeniu powód reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika w toku niniejszego postępowania nie wystąpił.

Mając na uwadze powyższe, Sąd a quo na podstawie art. 49 § 1 i 2 k.c. oraz art. 405 k.c. a contrario oddalił powództwo, a o kosztach postępowania orzekł stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 k.p.c. oraz na podstawie § 2 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. poz. 1804). W ocenie Sądu, wysokość kosztów zastępstwa procesowego w granicach minimalnej stawki wynagrodzenia była adekwatna do nakładu pracy poniesionego przez pełnomocnika pozwanego i stopnia skomplikowania sprawy.

Powód wniósł apelację od tego wyroku zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego:

a) art. 49 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że adresatem roszczenia wskazanego w tym przepisie może być tylko przedsiębiorstwo przesyłowe, podczas gdy adresatem tym może być każdy przedsiębiorca, o ile przyłączył urządzenia do swojej sieci;

b) art. 47 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na uznaniu, że właścicielem spornej infrastruktury jest powód podczas gdy w momencie zaprzestania przesyłu sieci przestały wchodzić w skład przedsiębiorstwa powoda, a pozwana obecnie korzysta z tych sieci, stanowiącej jego sieć wewnętrzną, w związku z czym stanowią one część składową nieruchomości pozwanej i nie mogą stanowić odrębnego od gruntu przedmiotu własności ;

c) art. 405 k.c. w związku z art.47 § 1 k.c. poprzez ich niezastosowanie polegające na uznaniu, że pozwana nie jest bezpodstawnie wzbogacona podczas gdy sporne sieci stanowią obecnie część składową jej nieruchomości, a pozwana uzyskała własność sieci kosztem powoda, nie uiszczając za nie płatności .

Skarżący zarzucił także naruszenie przepisów postępowania:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasad logiki i doświadczenia życiowego polegające na uznaniu, że doszło do przyłączeni spornych sieci do sieci urządzeń przesyłowych, a nie do sieci pozwanej , podczas gdy taki wniosek wykluczają inne ustalenia Sądu, z których wynika, że pozwana korzysta z sieci, nie świadczy nimi przesyły mediów, a powodowi przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z sieci;

b) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasad logiki i doświadczenia życiowego polegające na uznaniu, że powód nie wykazał , aby pozwana odmówiła mu wydania korzyści w postaci urządzeń przesyłowych oraz aby takie wydanie nie

było technicznie możliwe podczas gdy zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego oraz art. 47 k.c. sieci wewnętrzne nie mogą być odłączone od nieruchomości bez jej uszkodzenia i istotnej zmiany;

c) art. 228 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że powód nie wykazał, aby pozwana odmówiła mu wydania korzyści w postaci urządzeń przesyłowych oraz aby takie wydanie nie było technicznie możliwe, podczas gdy z uwagi na charakter sieci powszechnie wiadomo, że odłączenie takie nie jest technicznie możliwe i doprowadziłoby do istotnej zmiany nieruchomości;

d) art. 227 k.p.c. w związku z art. 278 k.p.c. poprzez uznanie, że opinia biegłego nie może służyć ustaleniu faktów takich jak istnienie infrastruktury, jej skład i ilość, podczas gdy powód przedstawił wyciągi ze swoich ksiąg rachunkowych zawierających numer inwentarzowy oraz ilość spornej infrastruktury, a także prywatną opinię potwierdzającą istnienie i skład infrastruktury, a pozwana zaprzeczała ilościom infrastruktury podanym przez powoda, w związku z czym biegły winien ustalić długość i ilość przedmiotowych sieci.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący domagał się zmiany wyroku poprzez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji na koszt strony powodowej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, co w takim wypadku nie wymaga ich ponownego przytaczania, i czyni je także podstawą własnego rozstrzygnięcia.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. został przez skarżącego nieprawidłowo sformułowany, gdyż podnosząc ten zarzut strona musi wykazać, jakich dowodów sąd nie ocenił lub ocenił wadliwie, jakie fakty pominął i jaki wpływ pominięcie faktów czy dowodów miało na treść orzeczenia. Postawienie tego zarzutu nie może natomiast polegać na zaprezentowaniu przez skarżącego stanu faktycznego, ustalonego przez niego na podstawie własnej oceny dowodów. Jeżeli z materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dawały się wysnuć wnioski odmienne. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2005 r. sygn. IV CK 387/04, Lex nr 177263 oraz z dnia 27 września 2002 r. sygn. II CKN 817/00, Lex nr 56906. (por. wyrok SN z dnia 5 września 2002 r., II CKN 916/00, LEX nr 56897).).

Tymczasem skarżący kwestionując stanowisko Sądu a quo - uznającego powództwo za niezasadne - w ramach zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie odniósł się do tej części rozważań zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w jakiej Sąd pierwszej instancji ocenił moc dowodową poszczególnych dowodów przeprowadzonych w sprawie (dokumentów i zeznań świadków) wyjaśniając, z jakich przyczyn uznał je za wiarygodne i jakie okoliczności ustalił na ich podstawie. Sposób sformułowania tego zarzutu w istocie wskazuje na poczynione zdaniem skarżącego błędne ustalenia faktyczne przez Sąd pierwszej instancji oraz błędną subsumpcję tego stanu faktycznego do normy art. 49 § 2 k.c. Natomiast jak wyżej wskazano, Sąd Apelacyjny ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego uznał za prawidłowe, a próbuje także ocenę prawną tak ustalonego stanu faktycznego, nie dzieląc tym samym zarzutów apelacyjnych o błędnej wykładni art. 49 § 2 k.c.

Argumentacja skarżącego zarówno przed Sądem pierwszej instancji, jak i w postępowaniu apelacyjnym, opiera się na twierdzeniu, że pozwana jako przedsiębiorca przyłączyła urządzenia przesyłowe wybudowane przez poprzednika prawnego powoda do swojej sieci, jednocześnie przyznając, że uprzednio powód jako ich właściciel – po nabyciu przez pozwaną prawa własności nieruchomości i prawa użytkowania wieczystego - dostarczał pozwanej media za pomocą tychże urządzeń. Następnie powód zaprzestał dostarczania mediów, i od tego czasu sieci są wykorzystywane

przez pozwaną, wprowadzie wyłącznie na własne potrzeby, a ta ostatnia okoliczność nie wyklucza zdaniem skarżącego, legitymacji biernej pozwanej.

Sąd pierwszej instancji trafnie jednak uznał, że z takim stanowiskiem nie sposób się zgodzić. Roszczenie z art. 49 § 2 k.c. może być skierowane wyłącznie przeciwko temu przedsiębiorcy, który przyłączył urządzenia przesyłowe do swojej sieci.

Takie sformułowanie użyte w tym przepisie zakłada pewną aktywność po stronie przedsiębiorcy odnośnie urządzeń wybudowanych na koszt poprzednika powoda, tym bardziej że połączenie ma nastąpić w sposób trwały, czyli tak, aby nie było możliwe odłączenie tych urządzeń bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo przedmiotu odłączonego. Oczywistym jest, że nie sposób osiągnąć takiego efektu bez fizycznego działania po stronie przedsiębiorstwa, gdyż przyłączenie nie następuje w sposób samoistny, niezależny od strony.

Ponadto z literalnego brzmienia art. 49 § 2 k.c. wynika, że już przed owym przyłączeniem przedsiębiorca, o jakim mowa w tym przepisie, musiał posiadać własne sieci, z którymi sprzął urządzenia przesyłowe wzniesione przez inny podmiot.

Podkreślić należy - co nie zostało wyeksponowane podczas postępowania przed Sądem pierwszej instancji - że przedmiotem roszczenia z art. 49 § 2 k.c. mają być urządzenia, które zostały następnie włączone w skład sieci przedsiębiorcy. Z kolei sieci są definiowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego jako kompleks urządzeń należących do jednego przedsiębiorstwa (...) składa się na nią zbiór odrębnych rzeczy ruchomych (...) sieć nie może być uznana za jedną rzecz złożoną, lecz za zbiór rzeczy (universitas rerum) (...). W ramach sieci będącej z jurydycznego punktu widzenia zbiorem rzeczy można wyróżnić poszczególne instalacje, czyli urządzenia, które - ze względu na regulację zawartą w art. 49 k.c. - stanowią rzeczy ruchome, a także rzeczy złożone z poszczególnych urządzeń, stanowiących ich części składowe. O tym, czy określony odcinek sieci stanowi odrębną rzecz, decydują natomiast względy techniczno-funkcjonalne (...) wejście w skład przedsiębiorstwa (zakładu) jest jedynie kwestią faktu, co oczywiście nie oznacza, że przyłączone urządzenie staje się własnością przedsiębiorcy (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05, OSNC 2006/10/15).

Tymczasem powód nie formułuje swojego roszczenia jako żądanie nabycia przez pozwaną określonych urządzeń, lecz jako nabycie samych sieci (oraz kanałów przesyłowych, w jakich sieci te są umiejscowione), które zostały wybudowane przez jego poprzednika. Poprzez te sieci, także po zbyciu nieruchomości na mocy umów, powód dostarczał media pozwanej, następnie pozwana niebędąca przedsiębiorstwem przesyłowym, zawarła umowę na dostawę mediów z wyspecjalizowanymi podmiotami.

Sieci te są wyłącznie siecią wewnętrzną pozwanej, co skarżący przyznawał już w uzasadnieniu pozwu, pozwana nie świadczy za ich pomocą żadnej działalności przesyłowej, gdyż nie prowadzi przedsiębiorstwa o takim profilu, a uzasadnienie zaskarżonego wyroku zdaje się jasno wskazywać, że zdaniem Sądu Okręgowego, iż tylko takie przedsiębiorstwo może być adresatem roszczenia z art. 49 § 2 k.c.

Skarżący kwestionując powyższy pogląd akcentuje w apelacji, że dla zastosowania art. 49 § 2 k.c. sieć musi stanowić element przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym, odwołując się w tej mierze do uzasadnienia przywołanej wyżej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2006 r.

W związku z tym wskazać należy, że istotnie w doktrynie i judykaturze wyrażony został pogląd, iż urządzenia, o jakich mowa w art. 49 § 2 k.c., wejdą w skład przedsiębiorstwa, gdy będą stanowiły składniki materialnoprawne przedsiębiorstwa w znaczeniu art. 55¹ k.c. (por. komentarz do art. 49 k.c., W. Katner, LEX 2014, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r., IV CSK 387/14, LEX nr 1651002). Zauważyć jednocześnie trzeba, że obecnie zaczyna dominować stanowisko, iż przepis art. 55¹ k.c. wyraża nie tylko przedmiotową, ale także funkcjonalną koncepcję przedsiębiorstwa.

Po nowelizacji z 2003 r. ujęcie art. 55¹ wyraźnie zwróciło się w kierunku strony organizacyjnej przedsięwzięcia gospodarczego potrzebnej do wypełniania funkcji przedsiębiorstwa, jaką jest prowadzenie działalności gospodarczej, nazywane poprzednio wypełnianiem zadań gospodarczych (...)art. 55¹ k.c. nie stanowi już tylko przedmiotowego rozumienia przedsiębiorstwa, ale wszędzie tam, gdzie ustawodawca odnosi się do tego pojęcia nie jako do przedmiotu obrotu, ale jako do zorganizowanej w ten sposób działalności gospodarczej, czyni to z użyciem pojęcia zawartego w tym właśnie przepisie. Jednak wówczas ma na myśli jego funkcjonalne znaczenie, podkreślone w pierwszym zdaniu art. 55¹ (...) Funkcjonalne rozumienie przedsiębiorstwa w art. 55¹ łączy się z tymi przepisami, w których jest mowa o działalności w zakresie przedsiębiorstwa, jako zorganizowanym przedsięwzięciu gospodarczym, a nie tylko o zgromadzonych niematerialnych i materialnych składnikach, stanowiących sobą przedsiębiorstwo w powyżej przedstawionym znaczeniu przedmiotowym; poza nimi jest to posiadanie umiejętności, infrastruktury, personelu itp. odpowiednich do przedmiotu działalności gospodarczej (...) W ostatnim czasie, i to na tle różnych ustawodawstw, proponuje się modyfikacje tradycyjnego rozumienia przedsiębiorstwa jako przedmiotu stosunków cywilnoprawnych. Coraz rzadziej pierwszoplanowe znaczenie jest przypisywane i w innych systemach rozumieniu przedmiotowemu tego pojęcia. Dominować zaczyna znaczenie funkcjonalne. Jest ono związane z kapitałem, szeroko rozumianym jako fundusz, możliwości finansowe i inwestycyjne przedsięwzięcia, będące czymś znacznie rozleglejszym niż funkcjonujące przedsiębiorstwo w tradycyjnym wyobrażeniu. Na gruncie polskim jest to całkiem przekonujące przypisywanie rozumienia przedsiębiorstwa w art. 55¹ jako przedmiotowo-funkcjonalne (komentarz do art. 55¹ k.c. W. Katner, LEX 2014).

Potwierdzeniem tego nurtu w rozumieniu pojęcia przedsiębiorstwa na gruncie prawa cywilnego jest także stanowisko prezentowane w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w (postanowienie z dnia 2 czerwca 2017.r, II CSK 722/16, LEX nr 2334883), w myśl którego przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej, a poszczególne rodzaje składających się nań elementów zostały przykładowo wymienione w art. 55¹ k.c. Dla zidentyfikowania przedsiębiorstwa jako szczególnego rodzaju rzeczy w obrocie nie mają znaczenia okoliczności podmiotowe, a mianowicie to, że wszystkie prawa do wchodzących w jego skład elementów należy przypisać jednej osobie fizycznej lub prawnej, lecz wspomniane już takie ich zespolenie, że wszystkie one używane są w celu prowadzenia działalności, którą cechuje fachowość, podporządkowanie regułom opłacalności lub zasadzie racjonalnego gospodarowania, działanie na własny rachunek, powtarzalność działań, uczestnictwo w obrocie gospodarczym, podporządkowanie zasadom gospodarki rynkowej.

Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał w uzasadnieniu cytowanego postanowienia, że stworzenie funkcjonalnej definicji przedsiębiorstwa zostało przez ustawodawcę powiązane z wprowadzeniem do systemu prawnego takich rozwiązań, które pozwalają na przedsiębiorstwo spojrzeć całościowo i uczynić je w tej postaci przedmiotem nawiązywanych w obrocie stosunków prawnych. Zasada ta została jednoznacznie wyrażona w art. 55² k.c., stosownie do którego czynność mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa, chyba że co innego wynika z jej treści albo z przepisów szczególnych.

Również w doktrynie podkreśla się, że w przepisie art. 55² k.c. pojęcie przedsiębiorstwa jest użyte w rozumieniu zespołu składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej, a więc jest to ujęcie przedmiotowo-funkcjonalne, a nie tylko przedmiotowe. (W. Katner, komentarz do art. 55¹ k.c. W. Katner, LEX 2014).

Niekwestionowanym jest, że sporne sieci nie są komercyjnie wykorzystywane przez pozwaną, a jedynie po zaprzestaniu dostarczania jej mediów przez powoda, za pomocą tych sieci podłączyła się do sieci przedsiębiorstw przesyłowych, i zawarła z nimi stosowne umowy. Oczywistym jest bowiem, że nie mając zapewnionego stałego dostępu do wody, energii elektrycznej itp., nie byłaby w stanie świadczyć usług mieszczących się w profilu jej działalności. Pozwana natomiast nie dokonywała połączeń żadnych urządzeń wybudowanych przez powoda do własnych sieci,

bowiem takowych sieci nie posiadała i nie posiada, a jedyna aktywność pozwanej w zakresie sieci powoda obejmowała wykorzystanie ich celem podłączenia się do sieci podmiotów niebędących stronami niniejszego postępowania.

W tym stanie rzeczy słusznie Sąd Okręgowy, że roszczenie wywodzone przez powoda z art. 49 § 2 k.c. nie zasługuje na uwzględnienie, a zarzuty apelacji kwestionującej to stanowisko nie mogą się ostać.

Za bezzasadne należy także uznać zarzuty apelacji dotyczące naruszenia przez Sąd a quo art. 405 k.c.

W pierwszym rzędzie należy przypomnieć, że aby przyjąć, że doszło do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej, musiałoby dojść do wzrostu wartości majątku po stronie podmiotu wzbogaconego (pозwanej), kosztem jednoczesnego pogorszenia sytuacji majątkowej podmiotu zubożonego (powoda). Zarówno zubożenie, jak i wzbogacenie wywołane są tą samą przyczyną („współprzyczyną”). Jednak podstawowa przesłanka bezpodstawnego wzbogacenia nie ma charakteru związku przyczynowo-skutkowego między zubożeniem a wzbogaceniem różnych podmiotów, ponieważ co prawda zubożenie i wzbogacenie następują jednocześnie na skutek tej samej przyczyny, ale jest to jedynie koincydencja między zubożeniem a wzbogaceniem, a nie związek przyczynowo - skutkowy pomiędzy nimi. Zubożenie i wzbogacenie łączy więc koincydencja (wspólna przyczyna), a nie związek przyczynowo - skutkowy pomiędzy nimi, ponieważ wzbogacenie nie jest przyczyną zubożenia, które nie jest jego skutkiem (por. T. Sokołowski, komentarz do art. 405 k.c. , LEX 2014).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, samo wykorzystanie sieci wybudowanych przez poprzednika prawnego powoda, dla własnych potrzeb pozwanej, nie może być utożsamiane z jej wzbogaceniem się w podanym wyżej rozumieniu.

Forsując pogląd o bezpodstawnym wzbogaceniu skarżąca stoi na stanowisku, że skoro według Sądu pierwszej instancji sieci nie weszły w skład przedsiębiorstwa pozwanej, to tym samym zdaniem skarżącego musiały się stać częścią składową nieruchomości pozwanej. Pomijając już, że stanowisko takie jest sprzeczne z twierdzeniami skarżącego o przysługującym mu prawach właścicielskich do spornych sieci i kierowanym z tego względu wobec pozwanej roszczeniem z art. 49 § 2 k.c., to nie uwzględnia ono i tej okoliczności, że co do części sieci zarządca kompensacji zawarł z pozwaną umowy dzierżawy (sieci sprzężonego powietrza, gazów technicznych, kanalizacji deszczowej – umowy z dnia 31 października 2012 r i 13 kwietnia 2013 r., z dnia 1 października 2014 r. - k. 326 - 334), a oczywistym jest że nie byłoby to możliwe, gdyby nie przysługiwał mu do nich tytuł prawny.

Zgodzić się należy z poglądem Sądu Okręgowego, że powód zachował własność urządzeń przesyłowych, gdyż był przedsiębiorstwem przesyłowym, co umożliwiło mu zbycie własności nieruchomości prawa użytkowania wieczystego – bez znajdującej się pod nimi infrastruktury. Wbrew obecnie wyrażanym poglądom skarżącego, zaniechanie świadczenia usług przesyłowych przez powoda nie może być utożsamiane z utratą przezeń prawa własności do tej infrastruktury, i automatycznie nabyciem tego prawa przez pozwaną , jako do części składowej gruntu.

Wyraźnie bowiem w uzasadnieniu pozwu powód wskazywał, że pomimo zaprzestania wykonywania przesyłu, nadal jest właścicielem spornych sieci. Powód nie wykazał jednocześnie, aby prawo własności sieci utracił, jak obecnie usiłuje to przedstawiać w apelacji uzasadniając swoje żądanie ewentualne; nie wykazał w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji , aby sieci nadal nie wchodziły w skład jego przedsiębiorstwa, nie podejmował zresztą w tym kierunku żadnej inicjatywy dowodowej .

Warto ponadto w tym miejscu przywołać wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r. (IV CSK 387/14, LEX nr 1651002), gdzie tłem roszczeń powoda był zbliżony stan faktyczny (nabycie prawa własności i prawa użytkowania wieczystego bez jednoczesnego nabycia prawa własności instalacji wodociągowej. Z wyroku tego wynika, że sfinansowanie kosztów budowy urządzeń , które po połączeniu z siecią nie należą już do części składowych nieruchomości i są samoistnymi rzeczami ruchomymi, przesądza o tym, kto jest ich właścicielem.

Z kolei relacji pomiędzy właścicielem sieci a podmiotem, który z nich faktycznie korzysta, dotyczy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2011 r. (II CSK 80/11, LEX nr 1044001), gdzie Sąd ten wskazał na możliwy sposób rozliczeń, to jest tak jak między właścicielem rzeczy a jej posiadaczem.

W tym stanie rzeczy, uznając, że słusznie Sąd Okręgowy nie dopatrywał się podstaw do przyjęcia odpowiedzialności pozwanej co do zasady ani na podstawie art. 49 § 2 k.c. ani na podstawie art. o 405 k.c., Sąd Apelacyjny oddalił wniosek skarżącego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia wartości spornej infrastruktury, albowiem w takiej sytuacji ustalenie tej okoliczności jest niecelowe i nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Z kolei z uwagi na oddalenie przez Sąd a quo wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego i podniesiony w związku z tym zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w związku z art. 278 k.p.c. Sąd Odwoławczy wskazuje, iż zarzut ten nie może odnieść zamierzonego skutku. Wprawdzie powód zgłosił do protokołu rozprawy w dniu 7 kwietnia 2017 r. zastrzeżenie w trybie art. 162 k.p.c. nie wskazując jednakże, jakie przepisy jego zdaniem skarżący naruszył oddalając jego wniosek, co czyni to zastrzeżenie nieskutecznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 r., V CSK 544/12, LEX nr 1438426).

Należy także wyjaśnić, że wobec faktu, iż roszczenie powoda wywodzone z przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi na fakt, że nie doszło do przesunięcia a masy majątkowych na rzecz pozwanej kosztem powoda, to jako bezprzedmiotowy należy ocenić zarzut apelującego dotyczący naruszenia art. 228 § 1 k.p.c. Kwestia technicznej możliwości odłączenia urządzeń przesyłowych, do czego marginalnie nawiązał Sąd Okręgowy, nie wpływa bowiem na rozstrzygnięcie. Ubocznie tylko należy wskazać na wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądy, iż uznanie, czy dany fakt jest faktem powszechnie znanym (notorycznym) w znaczeniu procesowym, należy do oceny sądu. Tego, co jest powszechnie znane, nie można oznaczyć na podstawie stałych kryteriów, albowiem zależy to od określonego miejsca i czasu. Przyjmuje się, że są to okoliczności, zdarzenia czynności lub stany, które powinny być znane każdemu rozsądnemu i posiadającemu doświadczenie życiowe mieszkańcowi miejscowości, w której znajduje się siedziba sądu. Jako podstawa ustaleń faktycznych podlegają kontroli instancyjne (wyrok z dnia 5 lutego 2002 r., II CKN 849/99, LEX nr 54453).

Z powyższych względów Sąd Odwoławczy na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną, a na mocy art. 98 k.p.c. i art 108 § 1 k.p.c. i § 2 pkt w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. poz. 1804). obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Dariusz Janiszewski SSA Mariusz Wicki SSA Małgorzata Zwierzyńska